

Als er problemen zijn, moet je die oplossen. Maar wat niet stuk is, moet je niet willen repareren.

Wanneer de Staatssecretaris van Onderwijs met een voorstel komt, kijken wij daar in beginsel met een open blik naar. Wij hebben persoonlijk geen ervaring met de eerste twee onderwerpen in zijn brief, daar geven we ook geen oordeel over. Het derde onderwerp – de mogelijkheid bieden voor een wereldreis – speelt niet concreet, dat laten we dus ook liggen.

Wij geven wel zelf thuisonderwijs aan onze kinderen. Zij vallen onder 5b. De voorstellen in deze brief raken ons daarmee direct. Met name de onderdelen die daar over gaan, hebben wij dan ook gelezen. Helaas moeten wij concluderen dat ons eindoordeel hierover niet anders dan negatief kan zijn. Heel kort komt het op het volgende neer: dat wat de Staatssecretaris ziet als probleem, is het lang niet altijd, dat wat hij als oplossing biedt is vervolgens ook geen oplossing, maar wordt vaak zelf een probleem.

In vier punten lichten wij onze bezwaren toe.

1. Er is geen goed zicht op de het belang van vrijheid van onderwijs, voortvloeiend uit de vrijheid van geloof.

Artikel 5b is het sluitstuk van art 23 GW. Vrijheid van onderwijs geeft ouders het recht om dat onderwijs te kiezen voor hun kinderen dat aansluit bij hun geloofs- of levensovertuiging. Gelukkig bestaat er een waaier aan scholen in Nederland, met heel veel verschillen in richting en inrichting. Toch zijn er altijd gevallen waar de vraag van de ouders niet aansluit bij het aanbod van de scholen. En over die gevallen gaat 5b. Uiteindelijk kunnen ouders niet gedwongen worden om hun kind te plaatsen op een school die niet bij hen past. Dat is de kern van art 5b.

Het is goed om te zien dat het niet alleen gaat om het belang van de ouders. Dat school en thuis bij elkaar passen is ook van belang voor de kinderen en voor scholen. Niemand zit te wachten op een situatie waarbij er strijd ontstaat tussen wat ‘juf op school’ vertelt en wat thuis wordt gezegd. Dat geldt voor gelovige ouders die te maken hebben met een school die niet- of andersgelovig is, het geldt evenzeer voor ongelovige ouders die te maken zouden hebben met bv een christelijke school. Een loyaliteitsconflict is niet goed voor kinderen. En het is ook niet goed voor school als een kind zich regelmatig in de klas meldt met de mededeling dat het niet klopt wat meester zegt, omdat het thuis wat anders heeft geleerd.

In de brief is wel aandacht voor het belang dat kinderen hebben bij onderwijs. Terecht. Maar dat het voor alle betrokkenen (ouders, kinderen en school) goed is dat er ‘aansluiting is’, dat verdwijnt achter de horizon. De belangen van ouders en kinderen worden al heel snel gezien als (mogelijk) tegenstrijdig, waarbij dan de (vermeende) belangen van kinderen gaan overwegen. Hier is het probleem niet goed gezien. En vervolgens komt er een oplossing die ook niet goed is.

2. Er is geen zicht op het eigen karakter van thuisonderwijs

Ruim negen jaar geleden zochten wij een school voor onze oudste dochter. Wij ontdekten dat er geen ‘passende’ school was, qua richting. Daarom hebben wij toen een beroep gedaan op art5b. Vanaf dat moment zijn wij ons gaan bezig houden met ‘thuisonderwijs’.

Wij hebben inmiddels veel geleerd (zowel aan de kinderen als ook zelf). Wat al heel snel duidelijk werd, is dat thuisonderwijs een manier van leven is, niet alleen het geven van onderwijs thuis.

Vanaf het moment dat kinderen naar school gaan, vindt er een scheiding plaats tussen opvoeding en onderwijs. Uiteraard is er wel wat overlap, maar opvoeding heeft het zwaartepunt thuis en onderwijs het zwaartepunt op school. Deze scheiding kan heel vanzelfsprekend lijken, maar voor thuisonderwijzers is het dat niet, en zeker niet zo absoluut als in de brief wordt verondersteld. Elk moment van de dag kan aanleiding zijn om de kinderen iets te leren, elke plaats kan een geschikte plaats voor onderwijs zijn. ’s Ochtends bij het ontbijt aan de keukentafel, onderweg in de auto, maar ook – als het zo uitkomt – in de slaapkamer. Op vakantie, thuis, onderweg. Zeg het maar. Waarbij opvoeding en onderwijs voortdurend in elkaar overlopen of zelfs met elkaar versmelten.

Ook zijn wij heel flexibel. Natuurlijk, rekenen en taal komen gewoon aan bod. Maar als deze methode niet werkt bij dit kind, probeer je wat anders – net zo lang totdat de klik er is. En als het even kan, pas je het in in het dagelijks leven. Want dan snappen de kinderen het belang ervan en leren ze het ook veel makkelijker. Wie koekjes bakt moet recepten opzoeken, lezen, beoordelen of alle ingrediënten er zijn, afwegen, mengen en nog veel meer. En dat doen we in de keuken. Maar lopend in de supermarkt leg je uit hoe verleidingsstrategieën werken, praat je over de vraag of boeren wel genoeg krijgen voor hun producten en of we wel spullen moeten willen kopen die van de andere kant van de wereld komen. En als een kind ’s avonds laat of ’s ochtends vroeg bij je komt met een vraag, (terwijl je zelf bijna

slaapt of net wakker bent), dan wordt die vraag op dat moment en daar beantwoordt. Niet anderhalf uur later op een andere plaats ('de onderwijsruimte'). Vakken zijn veel minder gescheiden, en ze hebben zeker niet een afgebakende eigen onderwijsruimte.

Wat wij meemaken bij collega thuisonderwijzers is dit de manier waarop het veelal gaat. Natuurlijk, er is ook een programma, maar heel veel wordt ook ingevuld naar aanleiding van de actualiteit. Als er spannende debatten zijn in de politiek heb je het daar nu over. En niet pas over een jaar en drie maanden, omdat op het onderwijsplan politiek nu eenmaal terecht was gekomen in de veertigste week van het vierde leerjaar.

Heel veel laat zich niet tevoren plannen. En al zeker niet met een urenplanning eraan. En wat schiet het onderwijs op met een inspectie die binnentreedt in de ruimtes die gebruikt worden voor thuisonderwijs. Mogen ze mijn auto bekijken, mijn keuken, mijn slaapkamer? Ik mag toch hopen van niet.

Wie niet ziet wat het geheel eigen karakter van thuisonderwijs is, kan ook geen goede oplossing bedenken (voor zover er echt sprake is van problemen). Wie thuisonderwijzers dwingt om zich te gedragen als school, dient zeker niet het belang van de kinderen (waar het allemaal om begon).

3. De brief getuigt van een fundamenteel wantrouwen tegen de ouders

Het probleem waar het om gaat is dat op het moment niet gegarandeerd is dat kinderen onder 5b daadwerkelijk onderwijs krijgen van hun ouders. Dat feit wordt zeer uitgebreid besproken. Maar wat niet aan bod komt, is dat er in de praktijk geen problemen bekend zijn. Er is dus vooral sprake van een theoretisch probleem, niet zozeer van een praktisch probleem. Blijkbaar zijn ouders zeer wel in staat om – ook zonder wettelijke verplichting! – onderwijs te geven aan hun kinderen, als zij kiezen voor thuisonderwijs. Een goede oplossing voor het probleem sluit aan bij wat er al lang gebeurt. Die zoekt verbinding met ouders, gaat uit van vertrouwen in hun liefde voor hun kinderen. En in hun capaciteiten om hun kinderen onderwijs te geven, ook als ze daar nooit voor hadden geleerd. In de brief komen we dat nergens tegen, voortdurend proef je een – onuitgesproken – wantrouwen. Ouders zonder HBO-diploma kunnen hun kinderen niets leren, wie niet thuis zit in de officiële – door de inspectie goedgekeurde – onderwijsruimte, leert zijn kinderen niets. Wie zijn collega thuisonderwijzer vraagt om bij te springen bij een bepaald vak, mag die andere ouder niet vertrouwen – vandaar de eis van een VOG. Wie op vakantie is, leert niets.

Koning Willem-Alexander zei bij zijn inhuldiging dat het van het grootste belang is dat er een wederkerig vertrouwen bestaat tussen overheid en burgers. Wij willen graag de overheid vertrouwen, maar mogen wij dan ook vertrouwen vragen van de overheid?

4. De brief getuigt van een overmatig vertrouwen in cijfers en documenten

Dit is de tegenhanger van punt 3. Wie ouders op voorhand wantrouwt, zoekt zijn vertrouwen als vanzelf in procedures, cijfers en andere 'harde feiten'. Onderwijsplannen, huisbezoeken, eisen aan de onderwijzende ouders, noem het maar op.

Op het moment is er veel aandacht voor de negatieve gevolgen van een overmaat aan administratieve verplichtingen. Tijd die besteed wordt aan verantwoording, wordt niet meer besteed aan de patiënt (in de zorg) of aan het kind (in het onderwijs). En op hetzelfde moment dat er breed wordt opgeroepen om daar wat aan te doen, komt er een brief die – zonder goede redenen – ouders wil opzadelen met veel verplichtingen en extra kosten (zo'n 150 euro per kind per jaar).

Het probleem met controle zoals dat nu is voorgesteld, is dat het afbreuk doet aan de kwaliteit van het onderwijs. Als methode A niet werkt, proberen ouders B. En als het dan nog niet goed loopt bij het kind, proberen ze nog wat anders. Maar als je dat voortdurend moet melden aan de inspectie, kom je niet meer toe aan dat uitproberen.

Wie alles wil 'borgen' op de voorgestelde manier, borgt niets maar breekt alleen maar af.

Samenvattend. Het voorstel dat er nu ligt is niet goed. Niet voor de belangen van de ouders, maar evenmin voor die van de kinderen.

Ja, ook wij zijn er voor dat onze kinderen goed onderwijs krijgen, laat daar geen misverstand over bestaan. Maar wie dat wil borgen, moet beginnen met de erkenning dat ouders integer bezig zijn. Dat ze ook zonder wettelijke verplichting werken aan hun eigen vaardigheden. Hij moet oog hebben voor de eigenheid van het thuisonderwijs. En moet zich allereerst richten op de ondersteuning van het

onderwijs, in plaats van op controle. En vanuit die uitgangspunten moet dan gekeken worden wat nodig is, en wat nuttig is.

Fam. Bijkerk